

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1028/2021
01.04.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Весне Поповић, председника већа, Зоране Делибашић и Гордане Комненић, чланова већа, у правној ствари тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Драган Драгојевић, адвокат из ..., против туженог „Типопластика“ АД Горњи Милановац, чији је пуномоћник Ангелина Андрејев, адвокат из ..., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1370/20 од 16.11.2020. године, у седници одржаној 01.04.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1370/20 од 16.11.2020. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Горњем Милановцу П 477/19 од 05.03.2020. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев, па је обавезан тужени да тужиоцу плати на име накнаде нематеријалне штете и то: на име претрпљених физичких болова 140.000,00 динара, на име претрпљеног страха 580.000,00 динара и на име душевних болова због умањења опште животне активности 640.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења па до коначне исплате. Ставом другим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужени да тужиоцу на име нематеријалне штете исплати преко износа досуђених у ставу првом изреке и то: за претрпљене физичке болове до тражених 850.000,00 динара, за претрпљени страх до тражених 1.000.000,00 динара и за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности до тражених 960.000,00 динара, све са законском затезном каматом од пресуђења до коначне исплате. Ставом трећим изреке (очигледном грешком у куцању означено бројем 4) обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове поступка од 764.100,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1370/20 од 16.11.2020. године, ставом првим изреке одбијене су као неосноване жалбе тужиоца и туженог и првостепена пресуда потврђена у ставу првом и ставу другом алинеја друга изреке. Ставом другим изреке преиначена је првостепена пресуда у ставу другом алинеје прва и трећа и у ставу трећем изреке, тако што је усвојен тужбени захтев и обавезан тужени да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете исплати и то: на име претрпљених физичких болова још 110.000,00 динара и на име душевних болова због умањења

животне активности још 320.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења до коначне исплате, док је одбијен тужбени захтев у делу којим је тужилац тражио да се обавезе тужени да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете на име претрпљених физичких болова за разлику од досуђеног износа из става другог, алинеја прва изреке до тражених 850.000,00 динара, за још 600.000,00 динара са законском затезном каматом од дана пресуђења па до коначне исплате и обавезан тужени да тужиоцу накнади трошкове поступка од 837.300,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до коначне исплате.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану одлуку применом члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, у смислу члана 506. став 2. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“ број 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је од 1979. године радио код туженог на пословима ..., најпре је био ... да би почетком 1990. године постао ..., на којој је радио до 2007. године. Од свих запослених тужилац је највише боравио око машине, јер је пратио њен рад и вршио контролу квалитета. Деведесетих година је на машини уграђена радиоактивна мерна глава – криптонска глава са гама зрацима, тужилац је добио мерач, лични дозиметар на радном оделу који је мерио количину зрачења који се прими у року од три месеца, а свака три месеца мерач је читаван. На обуци тужиоцу је речено да је дозвољено зрачење од 20 милисилверта, а код тужиоца је зрачење било преко 30, 31 и 32 милисилверта, због чега је услед дугогодишњег рада на предметној машини (која емитује јонизујуће зрачење) код њега дошло до настанка канцера ..., који му је отклоњен 2006. године.

Вештачењем од стране вештака заштите на раду, утврђено је да радиоактивна глава у машини служила за мерење дебљине наноса фолије, да је радиоактивни елемент у глави криптон Кр 85, да се на машини налази Упутство за безбедан рад и Правила о раду са изворима јонизујућег зрачења у индустрији, који је урадио Институт за нуклеарне науке Винча, да је тужени испоштовао законску процедуру набавке радиоактивног мерача дебљине фолије јер је прибавио стручно мишљење од Института Винча о испуњеним условима, а решењем Савезног министарства за рад од 29.06.2000. године утврђено је да тужени испуњава прописане услове за коришћење извора јонизујућег зрачења, који је уграђен на предметној машини. Тужени је упутио тужиоца у Институт Винча ради оспособљавања за заштиту од јонизујућег зрачења и у Институту је након лекарског прегледа утврђено да тужилац испуњава услове за рад са затвореним изворима јонизујућег зрачења. У фебруару 2006. године тужилац је упућен на оцену способности за рад са изворима јонизујућег зрачења у Институт медицине рада где је утврђено да је способан за рад, а у априлу те године констатовано је да тужилац нема професионално обољење. Институт медицине рада је у фебруару 2007. године констатовао да тужилац више није способан да ради као ... на предметној машини, након чега је тужилац пребачен на друго радно место. Тужени је упућивао

тужиоца на периодичне трогодишње лекарске прегледе, што је у складу са Правилником о здравственим условима и здравственим прегледима лица која могу радити са изворима јонизујућег зрачења. Из извештаја (које је тужени доставио вештаку за одређене године) произилази да је тужилац док је радио на машини примао дозе зрачења које су у границама прописане Правилником о заштити од јонизујућег зрачења, да је доза зрачења којој је тужилац био изложен знатно испод дозвољених 5 мсв годишње и у његовом случају је износила око 1 мсв. Тужени вештаку није доставио сву тражену документацију за одређене године у којима је тужилац радио на машини нити је доставио документацију за контролу хемијских и физичких штетности микро-климе за период од 1979. године до 1999. године, док је у периоду од 1999. године до 2012. године на радном месту тужиоца било прекорачења хемијских, физичких штетности и микро климе изнад МДП, тако да тужени није обезбедио примену прописаних мера безбедности здравља на раду на овој машини. Тужени није доставио вештаку тражену документацију како би вештак могао да оцени да ли је респиратор који је користио тужилац за уста и нос адекватан.

Из извештаја трочлане комисије Института медицине рада од 05.08.2007. године утврђено је да код тужиоца нема професионалног обољења. Из извештаја Фонда ПИО од 12.09.2013. године утврђено је да није вођен поступак за утврђивање професионалног обољења код тужиоца, већ само поступак за оцену радне способности, где је утврђено да код тужиоца није утврђен потпуни губитак радне способности. Вештачењем од стране вештака судске медицине, утврђено је да је у септембру 2006. године тужиоцу услед обољења од канцера одстрањен леви ..., да је у конкретном случају тужилац радећи на предметној машини био изложен ниским дозама зрачења које су биле у дозвољеним границама, али у дужем временском периоду и да управо чињеница изложености овим дозама у дужем временском периоду указује да је утицај јонизујућег зрачења остварио утицај на развој малигне болести од које је оболео тужилац, наводећи да је код тужиоца дугогодишња експозиција малим дозама јонизирајућег значења и то у току 28 година фаворизијући фактор у развоју малигнитета, те да су хромозомске аберације настале код тужиоца последица професионалне или дијагностичке експозитуре јонизујућим зрачењем, као и да није доказано да је карцином ... од ког је тужилац оболео последица наследног утицаја, јер из медицинске документације тужиоца и обављених систематских прегледа не произилази да је код тужиоца или његових блиских сродника било тежих обољења ... . Оценом заједничког налаза и мишљења вештака хирурга и неуропсихијатра, утврђен је интензитет и дужина физичких болова и страха, те да је умањење животне активности 30%, која се огледа у ограничењу свих тежих физичких напора који би могли довести до оштећења другог ..., што је стални извор бриге и страха. Утврђено је да је још код петорице радника који су радили исте послове утврђена такође аберација хромозома као и код тужиоца и они су одмах распоређени на друге послове.

На основу утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је утврдио да постоји узрочно последична веза између настанка малигне болести тужиоца и његовог дугогодишњег рада на предметној ..., да наведена машина представља опасну ствар, јер је поседовала главу са јонизирајућим зрачењем и ради на принципу радиоактивног елемента и на тој машини је тужилац обављао опасну делатност, из ког разлога тужени одговара по принципу објективне одговорности за настанак штете. Како тужени није доказао да рад тужиоца на ... није узрок претрпљене штете, првостепени суд је применом члана 173, 174. и 200. ЗОО делимично усвојио тужбени захтев, имајући у виду дужину и интензитет претрпљених физичких болова, претрпљеног страха и

претрпљених душевних болова због умањења животне активности, при том оценивши да је рад на ... био фаворизијући фактор ризика који је остварио двотрећински утицај на настанак болести код тужиоца, а да су други фактори ризика утицали на развој болести са једном трећином. Међутим, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одлучио као у ставу другом изреке, закључивши да је првостепени суд погрешно применио одредбу члана 192. ЗОО, с обзиром на околност да се вештак изјаснио да је једини доказани, фаворизијући фактор настанка болести код тужиоца дугогодишња експозиција малим дозама јонизирајућег зрачења и да су хромозомске аберације настале код тужиоца као последица професионалне или дијагностичке експозитуре јонизујућим зрачењем, због чега је обавезао туженог да тужиоцу поред износа досуђених првостепеном пресудом исплати износе ближе наведене у изреци другостепене одлуке.

По оцени Врховног касационог суда одлука другостепеног суда је заснована на правилној примени материјалног права.

Законом о облигационим односима, одредбом члана 154. став 2. прописано је да се за штету од опасне ствари или делатности, од којих потиче повећана опасност штете за околину одговара без обзира на кривицу, чланом 173. став 1. прописано је да штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном делатношћу, сматра да се да потиче од те ствари, односно делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете, а чланом 174. прописано је да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њом бави. Одредбом члана 177. прописано је да се ималац ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидети, ни избећи или отклонити.

Сагласно наведеном, тужени за штету одговара по основу објективне одговорности, а које се могао ослободити само ако докаже да је болест код тужиоца настала његовом кривицом, кривицом трећег лица или услед више силе, што у поступку пред нижестепеним судовима није доказао. Наиме, у процесу рада запослени је често изложен штетним утицајима услова рада на организам и здравље при чему се све опасности не могу унапред предвидети. Постоје радна места на којима се и поред предузетих мера заштите на раду штетност услова рада не може потпуно отклонити, ради чега дуготрајни штетни утицаји могу да проузрокују професионалну болест. На таквим радним местима обављање делатности само по себи представља ризик за наступање штете, јер се професионалне болести у правилу јављају због штетних утицаја радних услова на одређеним радним местима. У конкретном случају, по оцени Врховног касационог суда, правилан је закључак нижестепених судова о постојању узрочно-последичне везе између узрока настанка штете, а то је дугогодишња експозиција малим дозама јонизирајућег зрачења којој је тужилац био изложен на радном месту за машином ... и настанка штете - малигног обољења ... тужиоца и уклањање ... операцијом. Стога су неосновани наводи ревизије туженог да је првостепеном пресудом погрешно утврђено да постоји узрочно-последична веза између узрока и настанка штете код тужиоца, будући је оценом налаза и мишљења вештака утврђено да је рад на машини .... био фаворизијући фактор ризика и да су хромозомске аберације настале код тужиоца као последица професионалне или дијагностичке експозитуре јонизујућим зрачењем. Имајући у виду наведено, те чињеницу да тужени није доказао да рад тужиоца на машини ... није узрок претрпљене штете, будући да је оценом налаза и мишљења вештака утврђено да из извештаја (које

је тужени доставио вештаку за одређене године) произилази да је тужилац док је радио на машини примао дозе зрачења које су у границама прописане Правилником о заштити од јонизујућег зрачења, да је доза зрачења којој је тужилац био изложен знатно испод дозвољених 5 мсв годишње и у његовом случају је износила око 1 мсв, али да тужени вештаку није доставио сву тражену документацију за одређене године у којима је тужилац радио на машини нити је доставио документацију за контролу хемијских и физичких штетности микро-климе за период од 1979. године до 1999. године, да је у периоду од 1999. године до 2012. године на радном месту тужиоца било прекорачења хемијских, физичких штетности и микро климе изнад МДП, тако да тужени није обезбедио примену прописаних мера безбедности здравља на раду на овој машини, а такође тужени није доставио вештаку тражену документацију како би вештак могао да оцени да ли је респиратор који је користио тужилац за уста и нос адекватан. Стога је правилан закључак нижестепених судова да је тужени по основу објективне одговорности дужан да тужиоцу накнади насталу штету.

Имајући у виду наведено, другостепени суд је уз оцену свих релевантних околности из члана 200. и 201. став 1. ЗОО, које су од утицаја на висину правичне накнаде (врсту и тежину оболења, проценат умањења животне активности, интензитет и трајање физичких болова и страха), правилно утврдио висину правичне новчане накнаде нематеријалне штете која припада тужиоцу за све видове у износима које прихвата и Врховни касациони суд. Одлука је заснована на правилном схватању да не постоји допринос тужиоца настанку штете у смислу одредбе члана 192 ЗОО, будући да није доказано да је карцином ... од ког је тужилац оболео последица наследног утицаја или неког другог утицаја.

Правилна је и одлука о трошковима другостепеног поступка јер је донета у сладу са успехом тужиоца у поступку.

На основу изложеног, применом одредбе члана 414. Закона о парничном поступку, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Весна Поповић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић